

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ
(Χ.)

Ιστορίας (Ι.) : ο φυσικός, πραγματικός χρόνος, στον οποίο εκτυλίσσεται η ιστορία με φυσική σειρά

Δεν ταυτίζονται.
Σ.Σ. : Μόνο σε
διαλογικές εικνές
ή
μονολόγους

Αφήγησης (Α.) : Πώς παρουσιάζεται ο χρόνος της ιστορίας στη διάρκεια της αφήγησης. Η σειρά/διαδοχή των γεγονότων της ιστορίας, όπως αυτή παρουσιάζεται από τον αφηγητή (όχι απαραίτητα με χρονική σειρά)

«σεξδοχονοσία»

Χρονικά επίπεδα

παρόν
παρελθόν
μέλλον

α) Ο χρόνος του πομπού : Η εποχή κατά την οποία ζει ο συγγραφέας και στέλνει το μήνυμά του στο κοινό με το κείμενό του

β) Ο χρόνος των γεγονότων : Ο χρόνος κατά τον οποίο διαδραματίζονται τα γεγονότα της αφήγησης.

γ) Ο χρόνος του δέκτη : Η εποχή κατά την οποία ζει ο αναγνώστης και δέχεται το μήνυμα (π.χ. στην περίπτωση των ομηρικών επών ο χρόνος των γεγονότων είναι ο 12ος αι. π.Χ., ο χρόνος του πομπού ο 8ος αι. π.Χ., ενώ ο χρόνος του δέκτη είναι οποιαδήποτε εποχή διαβάστηκε αυτά).

ΜΟΝΟΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΜΟΝΟΚΕΙΜΕΝΟΝ

Χρόνος

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

① Τάξη / σειρά ② Διάρκεια ③ Συχνότητα.

Αναλυτικά

①. ΤΑΞΗ / ΣΕΙΡΑ

α) ΕΥΘΥΓΡΑΜΜΗ ΑΦΗΓΗΣΗ / ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΑΦΗΓΗΣΗ

→ Όταν η αφήγηση ακολουθεί τη χρονική αλληλουχία των γεγονότων. Δηλαδή παρουσίαση των γεγονότων με τη χρονική σειρά που συνέβησαν στην ιστορία

$$ΧΙ. = ΧΑ.$$

- Λειτουργία: Κατανόηση από τον αναγνώστη των γεγονότων με βάση την κανονική χρονική τους σειρά.

Σ.Σ.: Σε εκτενή αφηγηματικά κείμενα προκαλεί, ίσως, μονοτονία.

β) in medias res (in μέντιας ρες)

→ Αυτή η λατινική φράση σημαίνει: «έτσι μέσο του πράγματος», δηλαδή στη μέση της υπόθεσης. Αποτελεί μια τεχνική αφήγησης, σύμφωνα με την οποία το νήμα της ιστορίας δεν ξεκινάει από την αρχή αλλά ο αφηγητής αρχίζει την ιστορία από το κρίσιμότερο σημείο της πλοκής και έπειτα, με αναδρομή στο παρελθόν, παρουσιάζονται όσα προηγούνται του σημείου αυτού.

Για παράδειγμα, η «Οδύσσεια» δεν ξεκινά από την αρχή των περιπελάγησεων του Οδυσσέα αλλά από κάποιο κρίσιμο σημείο στη μέση της ιστορίας (παρα-

μονή στο νησί της Καλυψώς, την Ορχία) ενώ τις περιπέτειές του από την αναχώρησή του από την Τροία μέχρι το νησί της Καλυψώς τις αφηγείται ο ίδιος αρχότερα στους Φαίακες (αναδρομή στο παρελθόν).
(επιβωστική)

Λειτουργία :

- Διεχέιρεται το ενδιαφέρον του αναγνώστη
- Η αφήγηση δεν γίνεται κουραστική
- Διευκολύνεται η διάκριση των κύριων γεγονότων (από τα οποία ξεκινά η αφήγηση) και η οργάνωση των γεγονότων σε στάδια (πριν και μετά από το γεγονός απ' το οποίο ξεκινά η αφήγηση).

γ) ΕΓΚΙΒΩΤΙΣΜΟΣ

- Η παρεμβολή μιας δευτερεύουσας αφήγησης, που διακόπτει την οραλή ροή του χρόνου. Το περιεχόμενό της έχει άμεση σχέση με την κύρια αφήγηση. («Αφήγηση μέσα στην αφήγηση»)

Λειτουργία :

- Αναδεικνύονται / φωτίζονται στοιχεία που ερμηνεύουν κίνητρα και συμπεριφορές, ώστε να καταστεί πληρέστερη η κατανόησή τους.
- Επιβραδύνεται η πλοκή και έτσι αυξάνεται / ετερίζεται η αγωνία του αναγνώστη (κάποτε προωθείται)
- Επεξηγείται η κύρια αφήγηση
- Δημιουργούνται αναλογίες ή αντιθέσεις με το βασικό θέμα.

δ) Αναδρομική αφήγηση ή
Αναδρομή (στο παρελθόν) ή
Ανάληψη
 (Flashback)

→ Οι αναδρομές στο παρελθόν.

Αναφέρονται σε επερίεα προγενέστερα από το επερίεο της ιστορίας στο οποίο βρισκόμαστε σε μια δεδομένη στιγμή.

Λειτουργία :

- Φωτίζει γεγονότα/συμπεριφορές/συμβολικά καταστάσεις που έχουν τις ρίζες τους στο παρελθόν ή σχετίζονται με αυτό → και δευτερεύουν την πληρέστερη κατανόηση του παρόντος
- Παρέχει στον αναγνώστη πληροφορίες που θα κρατήσουν/διατηρήσουν αμείωτο το ενδιαφέρον του.
- Αναχαιτίζεται η δράση και η εξέλιξη και έτσι προκαλείται ή παρατείνεται η αγωνία του αναγνώστη

ε) (Προδρομική αφήγηση) ή (Πρόωφη)
Πρόδρομη αφήγηση ή
Ανάληψη
 (Flashforward)

→ Η αναφορά σε γεγονότα που πρόκειται να συμβούν.

Αφηγείται/ανακαλεί εκ των προτέρων γεγονότα τα οποία θα διαδραματιστούν αργότερα.

Λειτουργία :

- Φωτίζει τη θηρασία, μελλοντικών γεγονότων. Το ουνίωδες πλέον δεν είναι ποια θα είναι η εξέλιξη αλλά το πώς θα οδηγηθούν τα πράγματα ως εκεί.
- Προϊδεάζει για την εξέλιξη
- Προβελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

στ) Παρέκβαση (ή: παρέμβληση / συμβόλιση αφήγησης)

- Η προσωρινή διακοπή της ροής των γεγονότων με αναφορά σε θέμα που δεν εχεάζεται άμεσα με την υπόθεση του έργου.
(Απλάδι είναι έρρεση ή οχέση της δευτερεύουσας με την κύρια αφήγηση)

Λειτουργία:

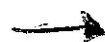
- Αποτελεί επιβράδυνση και εντείνει την αγωνία του αναγνώστη.
- Προβλέπεται έρρεσα κάτι που φωτίζει τα πρόσωπα ή τα γεγονότα.

ζ) Προήμενη ή προϊδεασμός

- Μια γενική ή αόριστη ιδέα, η ψυχολογική προετοιμασία του αναγνώστη για κάτι που πρόκειται να συμβεί μετά. Ο προϊδεασμός του αναγνώστη για όσα θα ακολουθήσουν, με κάποιον υπαινιχμό που αφήνει ο αφηγητής, ώστε να γίνει η ψυχολογική του προετοιμασία γ' αυτά.

Λειτουργία:

- Προετοιμάζει ψυχολογικά τον αναγνώστη για την εξέλιξη.
- Διεγείρει το ενδιαφέρον και την αγωνία του αναγνώστη.

η) Προεικονομία

→ Η προϋπόθεση λεπτομερειών και γεγονότων από τον συγγραφέα, μέσα από την οποία ένα μελλοντικό γεγονός της ιστορίας προετοιμάζεται κατάλληλα, έτσι ώστε να το δεχτεί ο αναγνώστης ως κάτι απόλυτα λογικό και φυσικό. Διαμόρφωση δηλαδή των συνθηκών για την αληθοφανή εξέλιξη της αφήγησης. Ένας τρόπος να «προειδοποιείται» ο αναγνώστης για μελλοντικά γεγονότα.

Λειτουργία:

- Προϋπεί την πλοκή, δηλαδή προετοιμάζει τα γεγονότα που θα ακολουθήσουν και τον αναγνώστη ψυχολογικά.
- Κασιέται την αφήγηση πειστική και αληθοφανή.

θ) αβ ονο (=από το αβχό)

Έναρξη της αφήγησης από την αρχή της ιστορίας, από το γεγονός δηλαδή που προηγείται χρονικά της διαδοχής της ιστορίας.

Λειτουργία:

- Επιτρέπει στον αναγνώστη να τοποθετηθεί στην αρχή της ιστορίας και να παρακολουθήσει τα γεγονότα σύμφωνα με τη χρονική τους διαδοχή.

ι) Αντίστροφη

Έναρξη της αφήγησης από το τέλος της υπόθεσης, για να καταλήξει στην αρχή
(π.χ. στα διηγήματα του Γεωργίου Βιζυηνού «Το

→

αγάπημα της μητρός μου» και «Ποιος ήταν ο
φονεύς του αδελφού μου». Οι τίτλοι αυτοί υποβαλ-
λουν την προσδοκία απάντησης σε μια ερώτηση.
Αυτές οι ιστορίες δίνονται μέσα από την περιερισμέ-
νη προοπτική του αφηγητή - πρωταγωνιστή, γεγονός
που καθορίζεται από τη φύση της πλοκής τους,
η οποία παίρνει τη μορφή αναζήτησης).

ια) Δραματικό απρόσπτο

→ Περιστατικό απροσδόκητο που αλλάζει την πο-
ρεία του μύθου και την εξέλιξη των γεγονότων
ή διαφοροποιεί τους προγραμματισμούς των δράτων
προσώπων

Λειτουργία:

- Προωθεί την εξέλιξη του μύθου.

2. ΔΙΑΡΚΕΙΑ

α) Ένα γεγονός του οποίου η πραγματική διάρκεια καλύπτει π.χ. 10 χρόνια, στην αφήγηση μπορεί να καλύπτεται σε μια γραμμή (συμπυκνώνεται).

Αυτό ονομάζεται ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ του αφηγηματικού χρόνου. (Ανλαδή συμπύκνωση του αφηγηματικού χρόνου με ευνόητη απόδοση των γεγονότων (περίληψη) ή αποσιώπηση κάποιων (έλλειψη)).

$$X.A. < X.I.$$

Λειτουργία:

- Εστιάζει στα κρίρια γεγονότα.
- Κρατά / διατηρεί αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη, καθώς αποφεύγει την κόπωση από την αναλυτική εξιστόρηση γεγονότων περιορισμένου ενδιαφέροντος, δίνοντας συχνό ρυθμό στην αφήγηση.

β) Ένα γεγονός του οποίου η πραγματική διάρκεια είναι ελάχιστη, μπορεί στην αφήγηση να καλύπτει π.χ. πολλές σελίδες (επιμηκύνεται).

Αυτό ονομάζεται ΕΠΙΒΡΑΔΥΣΗ του αφηγηματικού χρόνου (ή διαστολή του αφηγηματικού χρόνου).

[Ανλαδή επέκταση του αφηγηματικού χρόνου με διεξοδική παρουσίαση λεπτομερειών, περιγραφών, σκέψεων, εχολιών].

$$X.A. > X.I.$$

Λειτουργία:

- Δημιουργεί διάλειμμα από τη συνεχή αφήγηση
- Φωτίζει πολύπλευρα τα γεγονότα
- Διεχέει το ενδιαφέρον και την αγωνία για την εξέλιξη
- Σκιαγραφεί εσωτερικές διεργασίες, βαθύτερα κίνητρα, χαρακτήρες
- Διατυπώνει προσωπικές σκέψεις, εκφράζει συναισθήματα

γ) Σκηνή (/συγχρονία) (σκηνοθεσία)

→ Ο χρόνος της αφήγησης είναι ίσος με τον χρόνο της ιστορίας. Υπάρχει ισοχρονία.

$$XA = XI$$

Ο διάλογος ή ο μονόλογος έχει ίδια διάρκεια, όπως και στην περίπτωση που θα εκφωνούνταν από τα πρόσωπα. → Δραματοποίηση.

Λειτουργία:

- Θεατρικότητα
- Ζωτικότητα, αμερότητα, παραστατικότητα
- Αληθοφάνεια, πειστικότητα
- Καταγραφή της «φωνής» κάθε ήρωα, που προσδίδει αμερότητα και επιτρέπει στον αναγνώστη τη διεύθυνση των ψυχών των ηρώων. (μετάχρηση εννοιών, ερμηνεία, μεταφορά)
- Έμφαση στα λόγια ή τις εκφράσεις των ηρώων.
- Αναγνωστική απόλαυση.

Άλλες τεχνικές πυκνώσης του αφηγηματικού χρόνου

- Η περίληψη

Κάποια γεγονότα παρουσιάζονται συνοπτικά.

Αποτελεί επιτάχυνση (λειτουργία)

- Το αφηγηματικό κενό / έλλειψη

Ο αφηγητής παραλείπει ένα τμήμα της ιστορίας ή κάποια γεγονότα που εννοούνται εύκολα ή δεν ενρβάζουν ουσιαστικά στην πλοκή ή δεν σχετίζονται με την ιστορία. Αποτελεί επιτάχυνση (λειτουργία)

- Παύση

Η αφήγηση συνεχίζεται (με τη μορφή παρεκβάσεων, εκθέσεων, εχθρών του αφηγητή ή πολύ συχνά περιγραφών), ενώ

ο χρόνος της ιστορίας εταφιατά.
Αποτελεί τη μεγαλύτερη δυνατή επιβράδυνση

Σ.Σ.

Η εναλλαγή εκδηλώνει, επιταχύνσεων και επιβραδύνσεων δημιουργεί τον «ρυθμό» της αφήγησης.

3. ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ

Χρονική συχνότητα είναι η σχέση ανάμεσα στις φορές που ευθραίνει ένα γεγονός στην ιστορία και στις φορές που αυτό αναφέρεται στην αφήγηση.

Έτσι, διακρίνουμε τέσσερις μορφές, ανάλογα με την επιδιωκόμενη έμφαση ή υποβάθμιση του γεγονότος.

α) Μοναδική αφήγηση

→ Αφήγηση μία φορά αυτού που στην ιστορία συνέβη μία φορά.

Λειτουργία :

- Τονίζει τη μοναδικότητα του γεγονότος
- Ξεδιπλώνει οραλά και ταχύτερα την ιστορία

β) Επαναληπτική αφήγηση

→ Αφήγηση περισσότερες από μία φορές αυτού που συνέβη μία φορά στην ιστορία.

Δεν γίνεται πανομοιότυπη επανάληψη της αφήγησης αλλά με υφολογικές διαφορές και παραλλαγές ως προς την εστίαση

Λειτουργία :

- Έμφαση στο γεγονός
- Παρουσίαση του ίδιου γεγονότος από διαφορετικές οπτικές

⇒ Φωτίζεται ο διαφορετικός ψυχισμός ή η διαφορετική όψη των προσώπων

⇒ η πολυπαρασκευή εκδοχή της πραγματικότητας προκαλεί το ενδιαφέρον του

γ) Θεματική αφήγηση

- Αφήγηση μία φορά αυτού που ήταν ιστορία συνέβη πολλές φορές (ν φορές / x φορές).
Αποδίδει συνοπτικά/περιληπτικά τα επαναλαμβανόμενα γεγονότα.
Στην αφήγηση αυτή αξιοποιείται ο παρατατικός.

Λειτουργία:

- Φωτίζεται - με οικονομία έκτασης - ένα γεγονός.
- Δεν κουράζεται ο αναγνώστης. Γρήγορη αφήγηση.

π.χ. «Κάθε τόσο έψευχαν καράβια...»
- «Οι πιο πολλές εκκλησίες, ξενυχτούσαν
κάθε βράδυ...»

δ) Πολυμνηστική αφήγηση

- Η αφήγηση ν φορές αυτού που ήταν ιστορία συνέβη ν φορές. Δηλαδή όσες φορές συνέβη, τόσες φορές γίνεται και η αφήγηση του.
Εικονιστική αναεπανάληψη των επαναλήψεων.

Λειτουργία:

- Προεδίδει έμφαση στα ξεχωριστά γεγονότα, παρά την ομοιότητά τους.

π.χ. Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμαντής ανεί να γράψει
«Για ένα χρόνο και κατά τις μεγάλες χιορτές
έψαλλα» προβαίνει σε απαρίθμηση μιας
σελίδας του τι ακριβώς έψαλλε σε κάθε χιορτή.

Ποτίθο: σταθερά επαναλαμβανόμενο (κατά διαστήματα) θέμα
σε ένα λογοτεχνικό έργο (ποίημα ή πεζό)

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ				
ΕΞΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ	ΕΣΩΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ	Η ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΕΙΡΑ	Η ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	Η ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ
α. Ο χρόνος του πομπού β. Ο χρόνος των γεγονότων γ. Ο χρόνος του δέκτη	α. Ο χρόνος της ιστορίας, των γεγονότων (αφηγημένος χρόνος) β. Ο χρόνος της αφήγησης (αφηγηματικός χρόνος)	Αναχρονίες: • Αναδρομικές αφηγήσεις (ή αναδρομές, αναλήψεις, flashback) • Πρόδρομες αφηγήσεις (ή προλήψεις) Άλλες τεχνικές αφήγησης με τις οποίες παραβιάζεται η ομαλή, φυσική χρονική σειρά: • In medias res • Αντίστροφη • Δραματικό απρόοπτο • Εγκιβωτισμός • Παρέκβαση • Προοικονομία • Προσέμμανση	• Σκηνή • Έλλειψη (ρυθμός επιτάχυνσης) • Περιληψη (ρυθμός επιτάχυνσης) • Παύση (ρυθμός επιβράδυνσης) • Επιμήκυνση (ρυθμός επιβράδυνσης)	• Μοναδική αφήγηση • Επαναληπτική αφήγηση • Θραυστική αφήγηση • Πολυμυμοναδική αφήγηση